

УДК 346.34

ВІХРОВ С.А., кандидат юридичних наук. Навчально-науковий інститут історії, етнології та правознавства ім. О.М. Лазаревського
Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка

ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗІ СТВОРЕННЯ І ПРИПИНЕННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ

Анотація. Обґрунтовується належність недержавних пенсійних фондів до суб'єктів господарювання. Відносини, що складаються при створенні і припиненні діяльності недержавних пенсійних фондів, характеризуються як організаційно-господарські та майново-господарські зобов'язання. Аналізується зміст цих зобов'язань (права та обов'язки сторін), підстави і порядок їх виникнення та реалізації.

Ключові слова: недержавний пенсійний фонд, суб'єкт господарювання, суб'єкт організаційно-господарських повноважень, організаційно-господарське зобов'язання, майново-господарське зобов'язання.

Аннотация. Обосновывается принадлежность негосударственных пенсионных фондов к субъектам хозяйствования. Отношения, складывающиеся при создании и прекращении деятельности негосударственных пенсионных фондов, характеризуются как организационно-хозяйственные и имущественно-хозяйственные обязательства. Анализируется содержание этих обязательств (права и обязанности сторон), основания и порядок их возникновения и реализации.

Ключевые слова: негосударственный пенсионный фонд, субъект хозяйствования, субъект организационно-хозяйственных полномочий, организационно-хозяйственное обязательство, имущественно-хозяйственное обязательство.

Summary. Belonging of non-state pension fund is grounded to the subjects of menage. Relations which are established at creation and stopping of activity of non-state pension fund are characterized as organizational and economical as well as property and economical obligations. Content of these obligations (right and duties sides), foundation and order of their origin and realization is analysed.

Keywords: non-state pension fund, subject of menage, subject of organizational and economical powers, organizational and economical obligation, property and economical obligation.

Постановка проблеми. Введення в Україні недержавного пенсійного забезпечення передбачено Указом Президента “Про Основні напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні” від 13.04.98 р. Згодом з прийняттям законів України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.03 р. та “Про недержавне пенсійне забезпечення” (далі – Закон про НПЗ) воно розпочало активно впроваджуватися в якості 3-го рівня системи пенсійного забезпечення. Створювані в ході його впровадження недержавні пенсійні фонди (далі – НПФ) виконують функцію накопичення пенсійних внесків з наступним здійсненням пенсійних виплат учасникам цих фондів. Оскільки період накопичення до здійснення виплат є досить великим, НПФ використовують накопичені активи в якості інвестицій з метою отримання доходу на користь учасників фонду, виступаючи таким чином як інституційні інвестори.

Зазначене знайшло офіційне визнання у ст. 2 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.06 р. Нині за офіційними даними в Україні провадять діяльність 74 НПФ, а загальна сума їх активів на початок 2014 року складала 2,13 млрд. грн. [1].

Потреба в подальшому розвитку недержавного пенсійного забезпечення, використанні його інвестиційного потенціалу за прикладом розвинених держав світу зумовлює актуальність дослідження правових аспектів організації та здійснення діяльності НПФ, висуває його в ряд важливих наукових і практичних завдань.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років свідчить, що різні аспекти функціонування НПФ розглядаються в економічній [2 – 4] та юридичній [5 – 7] науках. У той же час питання господарських зобов'язань, в які вступають НПФ, за окремими винятками [8; 9] не знайшли адекватного відображення в теорії і практично залишаються поза увагою дослідників.

Метою статті є аналіз та визначення господарських зобов'язань за участю недержавних пенсійних фондів, що складаються при створенні і припиненні цих фондів як учасників господарських відносин.

Виклад основного матеріалу. Стаття 1 Закону про НПЗ визначає НПФ як юридичну особу, створену відповідно до названого Закону, що має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників НПФ з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати таким учасникам у визначеному цим Законом порядку.

Стосовно наявності у НПФ господарської правосуб'єктності та належності їх до категорії суб'єктів господарювання в юридичній науці існують протилежні точки зору. Так, Ю.В. Вітка на підставі ретельного аналізу наведеної вище ст. 1 Закону про НПЗ приходить до висновку про належність НПФ до суб'єктів господарювання, характеризуючи їх як суб'єктів некомерційної господарської діяльності [10]. Така позиція знайшла подальшу підтримку і розвиток у теорії [8; 9; 11, с. 132-133]. Проте О.М. Вінник навпаки, не вважає НПФ суб'єктами господарювання [12, с. 26].

Дійсно, на перший погляд може викликати сумнів належність вказаних фондів до господарських організацій (суб'єктів господарювання), виходячи з їхнього соціального цільового призначення – здійснення додаткових пенсійних виплат учасникам фонду. Проте не можна випускати з поля зору, що основну свою діяльність НПФ зосереджують не тільки у соціальній сфері. Вони забезпечують накопичення пенсійних внесків, формують пенсійні активи з подальшим управлінням ними, здійснюють господарські операції з цими активами, розміщуючи (інвестуючи) їх згідно із Законом про НПЗ та отримуючи дохід на користь учасників фонду як результат такого інвестування. Враховуючи це, НПФ, щонайменше в частині здійснення ними інвестиційної, господарської за своєю природою, діяльності, слід вважати учасниками господарських відносин – суб'єктами господарювання. Адже саме інвестиційна діяльність НПФ є визначальною для них в господарсько-правовому (економіко-правовому) аспекті, що розглядається.

Як суб'єкти господарювання, НПФ відповідно до норм глави 19 та інших Господарського кодексу України (далі – ГК України) вступають у господарські відносини із суб'єктами господарювання й іншими учасниками цих відносин, виступають сторонами господарських зобов'язань, у тому числі тих, що складаються при створенні НПФ і припиненні їхньої діяльності. Це стосується як майново-господарських зобов'язань, сторонами яких згідно з ГК України є суб'єкти господарювання, так і організаційно-господарських, де однією стороною виступає суб'єкт господарювання, а другою – суб'єкт організаційно-господарських повноважень. Господарські зобов'язання, що складаються при створенні і припиненні НПФ,

відображають динаміку правового статусу цих фондів, опосередковують реалізацію їхніх прав, обов’язків і відповідальності у процесі утворення і припинення НПФ.

Відповідно до Закону про НПЗ НПФ створюються на підставі рішення засновників. Недержавне пенсійне забезпечення для НПФ є виключним видом діяльності. НПФ діє на підставі статуту, який затверджується його засновниками, і повинен відповідати вимогам ст. 9 вказаного Закону. Статут НПФ реєструється при проведенні державної реєстрації фонду.

Державна реєстрація НПФ проводиться у Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі – Нацкомфінпослуг). Доречно зауважити, що це цілком відповідає міжнародним стандартам, зокрема вимозі ст. 9 Директиви Європейського парламенту та Ради ЄС “Про діяльність установ трудового пенсійного забезпечення та нагляд за ними” від 03.06.03 р. № 2003/41/ЄС, згідно якої пенсійна установа має бути зареєстрована в національному реєстрі компетентним наглядовим органом.

Процедура державної реєстрації НПФ визначена ч. 1 ст. 11 Закону про НПЗ, яка носить назву “Реєстрація пенсійного фонду”, є доволі складною і включає чотири етапи:

I-й – погодження статуту НПФ Нацкомфінпослуг, яке проводиться згідно з Положенням про погодження статуту недержавного пенсійного фонду та реєстрацію пенсійних схем, затвердженим розпорядженням Нацкомфінпослуг від 18.07.13 р. № 2362;

II-й – державна реєстрація НПФ як юридичної особи відповідно до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” від 15.05.03 р.;

III-й – погодження складу ради НПФ Нацкомфінпослуг згідно з Порядком погодження Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, членів ради недержавного пенсійного фонду, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 18.12.03 р. № 169 (зі змінами);

IV-й – включення НПФ Нацкомфінпослуг до Державного реєстру фінансових установ та реєстрація пенсійних схем відповідно до Положення про Державний реєстр фінансових установ, затвердженого розпорядженням Нацкомфінпослуг в редакції від 28.11.13 р. № 4368, та названого вище Положення від 18.07.13 р. № 2362.

Слід відзначити, що такий порядок державної реєстрації НПФ закріплений у Законі про НПЗ відносно недавно, при внесенні змін до нього Законом України від 22.12.11 р. До цього часу цей порядок був фактично врегульований на підзаконному рівні [13, с. 12]. Із тексту ст. 11 Закону про НПЗ навіть важко було однозначно зрозуміти, чи підлягає НПФ державній реєстрації як юридична особа згідно з названим вище Законом України від 15.05.03 р., оскільки там було буквально зазначено, що державна реєстрація НПФ (та видача йому свідоцтва про таку реєстрацію) проводяться Нацкомфінпослуг, і НПФ набуває статусу юридичної особи та права на провадження діяльності з недержавного пенсійного забезпечення з моменту його реєстрації в Нацкомфінпослуг та отримання вказаного свідоцтва. Нині порядок державної реєстрації НПФ чітко й однозначно визначений на законодавчому рівні, що само по собі безумовно є дуже позитивним.

Отже, значення державної реєстрації НПФ у Нацкомфінпослуг полягає в тому, що з моменту включення НПФ до Державного реєстру фінансових установ він згідно зі ст. 11 Закону про НПЗ і ст. 7 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” від 12.07.01 р. набуває статусу фінансової установи і права на провадження діяльності з недержавного пенсійного забезпечення.

Для погодження статуту НПФ, погодження складу ради фонду, а потім включення його до названого Державного реєстру та реєстрації пенсійних схем засновники НПФ подають до Нацкомфінпослуг відповідні документи, визначені вказаними Положеннями. Нацкомфінпослуг розглядає подані документи, перевіряє їх у разі необхідності та приймає відповідні рішення. Відносини, що складаються при цьому між НПФ як суб'єктом господарювання і Нацкомфінпослуг як суб'єктом організаційно-господарських повноважень опосередковуються (регулюються) відповідними організаційно-господарськими правовідносинами, які виступають в якості правової моделі вказаних відносин, їхньої ідеальної правової форми. Ці правовідносини формують конкретну реальну поведінку названих учасників фактичних організаційно-господарських відносин у процесі державної реєстрації НПФ, впливаючи на цю поведінку у напрямі, відповідному до норм права. Ці правовідносини за своїм характером є відносними, зобов'язальними, тобто є організаційно-господарськими зобов'язаннями. Одним учасником (стороною) цих зобов'язань виступає суб'єкт господарювання (НПФ), який звертається до другого учасника (сторони) – суб'єкта організаційно-господарських повноважень (Нацкомфінпослуг) з відповідними заявами про погодження статуту НПФ, про погодження складу ради НПФ, про включення НПФ до Державного реєстру фінансових установ.

Юридичний зміст вказаних зобов'язань (права та обов'язки сторін) у цілому визначається ст. 11 Закону про НПЗ та названими підзаконними нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг. Право вимоги суб'єкта господарювання (НПФ) як управненої сторони у зобов'язаннях полягає у праві вимагати розгляду поданих заяв і доданих до них документів у встановлений Законом про НПЗ строк, погодження статуту НПФ та ради фонду, включення НПФ до Державного реєстру чи відмови у такому погодженні або включенні за наявності відповідних підстав, своєчасного отримання НПФ свідоцтва про реєстрацію або письмового повідомлення про відмову в реєстрації з обґрунтуванням причин відмови та повного переліку зауважень тощо. Зміст обов'язку суб'єкта організаційно-господарських повноважень (Нацкомфінпослуг) як зобов'язаної сторони складає виконання законних вимог сторони управненої. У той же час Нацкомфінпослуг вправі вимагати подання названих документів суб'єктом господарювання (НПФ) за встановленими правилами, вправі перевіряти документи, подані для включення до Державного реєстру, вимагати подання додаткових документів і пояснень тощо а НПФ повинен виконати законні вимоги Нацкомфінпослуг.

Об'єктом цих організаційно-господарських зобов'язань, пов'язаних з державною реєстрацією НПФ, виступає конкретна правова поведінка їхніх учасників, реальні господарські відносини, що складаються при такій реєстрації. Ця правова поведінка носить управлінсько-господарський (організаційний) характер.

Усі вказані організаційно-господарські зобов'язання двосторонні: кожна зі сторін виступає управленою щодо одних вимог і зобов'язаною щодо інших. Вони активні, оскільки зміст їх передбачає активні дії обох учасників, та не договірні – не виникають з договору і не набувають форми договору. Ці зобов'язання регулятивні, точніше процесуально-регулятивні, оскільки регулюють відповідну позитивну поведінку їхніх учасників, регламентуючи процедуру державної реєстрації НПФ. Хоча й певною мірою вони пов'язані і з реалізацією матеріально-правових норм, які встановлюють державну реєстрацію як одну з найважливіших умов здійснення НПФ їхньої діяльності. Безпосередніми підставами виникнення цих зобов'язань виступають звернення НПФ (їх засновників) до Нацкомфінпослуг з відповідними заявами і документами.

Аналогічними за своїми ознаками є і зобов'язання з повторного звернення засновників НПФ до Нацкомфінпослуг після усунення причин, що були підставою для відмови в реєстрації, зобов'язання з відшкодування згідно із законом збитків, завданих неправомірною відмовою у реєстрації НПФ, а також деякі інші, що складаються.

Охарактеризовані організаційно-господарські зобов'язання можуть розглядатися як складові щодо єдиного складного організаційно-господарського зобов'язання з державної реєстрації НПФ у Нацкомфінпослуг, оскільки вони об'єднані єдиним суб'єктним складом, єдиним об'єктом і змістом, спрямованим на досягнення єдиного певного результату – державної реєстрації НПФ. Деякі з них у свою чергу самі по собі є складними і вмщують окремі елементарні зобов'язання (з подання і прийому документів для погодження статуту НПФ, з подання і прийому документів для погодження складу ради фонду, з проведення державної реєстрації та видачі свідоцтва про державну реєстрацію й інші).

У цілому це єдине складне організаційно-господарське зобов'язання з державної реєстрації НПФ може бути представлене як ієрархічна багаторівнева система складових зобов'язань, що об'єднує підсистеми, а на найнижчому рівні – елементарні зобов'язання, обумовлені змістом і послідовністю відповідних дій, які у своїй сукупності складають встановлену законом процедуру державної реєстрації НПФ і цілеспрямовані на проведення такої реєстрації.

Таким чином, взаємні права та обов'язки НПФ і Нацкомфінпослуг при державній реєстрації названих фондів у Нацкомфінпослуг реалізуються у складному організаційно-господарському зобов'язанні між вказаними суб'єктами – зобов'язанні з державної реєстрації НПФ у Нацкомфінпослуг.

Організаційно-господарськими є й зобов'язання з реєстрації у Нацкомфінпослуг змін до статуту НПФ (ч. 4 ст. 9 Закону про НПЗ), зобов'язання з повідомлення Нацкомфінпослуг про участь роботодавця у вже створеному корпоративному НПФ (ч. 2 ст. 8 названого Закону), зобов'язання з попередження роботодавцем Нацкомфінпослуг про припинення участі у НПФ (ч. 8 ст. 8 цього Закону) та деякі інші [8; 9, с. 522].

Мають місце при створенні НПФ і господарсько-виробничі правовідносини, до яких належать правовідносини з прийняття рішення про створення НПФ, що можуть бути відносними за наявності кількох засновників (щодо рішення установчих зборів) або абсолютними за наявності одного засновника (щодо рішення його уповноваженого органу).

Припинення діяльності НПФ згідно із Законом про НПЗ здійснюється на підставі рішення його засновників (їх правонаступників) або на інших встановлених цим Законом підставах у порядку, передбаченому названим Законом та Порядком здійснення окремих дій, пов'язаних із припиненням недержавних пенсійних фондів, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 29.08.06 р. № 6154. Рішення засновників (їх правонаступників) про ліквідацію НПФ погоджується з Нацкомфінпослуг. Порядок утворення, склад, повноваження та порядок функціонування ліквідаційної комісії, процедура проведення ліквідації кожного окремого НПФ визначаються Нацкомфінпослуг в індивідуальному порядку.

Виходячи зі встановлених Законом про НПЗ умов припинення діяльності НПФ також може бути виявлено організаційно-господарське зобов'язання між НПФ (суб'єктом господарювання) та Нацкомфінпослуг (суб'єктом організаційно-господарських повноважень), яке опосередковує відповідні господарські відносини. Зміст цього зобов'язання складають обов'язки та права сторін, що впливають з відповідних норм Закону про НПЗ і кореспондують одне одному. Це, з одного боку,

обов'язки НПФ щодо погодження з Нацкомфінпослуг рішення про ліквідацію НПФ та плану ліквідації, розробленого ліквідаційною комісією, щодо подання до Нацкомфінпослуг звіту про проведення ліквідації НПФ та інших передбачених документів, його право вимагати розгляду поданих документів і прийняття рішення згідно із Законом. З другого боку, це обов'язок Нацкомфінпослуг визначити процедуру проведення ліквідації НПФ, визначити порядок утворення, склад, повноваження та порядок функціонування ліквідаційної комісії, скасувати реєстрацію НПФ як фінансової установи – анулювати свідоцтво про внесення НПФ до Державного реєстру фінансових установ і вилучити його з цього Реєстру, її право вимагати у НПФ подання зазначених вище документів у відповідності із Законом про НПЗ.

Це організаційно-господарське зобов'язання з припинення діяльності НПФ двостороннє, оскільки кожна зі сторін має права та обов'язки. Воно не договірне, регулятивне, активне, матеріально-правове, хоча й містить певні процесуальні моменти. Це зобов'язання складне, до його складу входять такі складові зобов'язання:

- з погодження рішення про ліквідацію НПФ з Нацкомфінпослуг;
- з визначення Нацкомфінпослуг процедури проведення ліквідації щодо кожного окремого НПФ, порядку утворення, складу, повноважень та порядку функціонування ліквідаційної комісії, порядку задоволення вимог (претензій) вкладників, учасників та кредиторів НПФ;
- зі скасування реєстрації НПФ та анулювання свідоцтва про його реєстрацію.

При припиненні діяльності НПФ мають місце і майново-господарські зобов'язання. Це, зокрема, зобов'язання з прийняття засновниками рішення про ліквідацію НПФ, з виконання НПФ встановленого обов'язку повідомити про ліквідацію НПФ адміністратора, зберігача фонду, осіб, що здійснюють управління активами, й інших суб'єктів господарювання та інші подібні.

Вважається доцільним звернути увагу на деяку неузгодженість положення ч. 1 ст. 17 названого Закону України стосовно того, що рішення засновників (їх правонаступників) про ліквідацію НПФ погоджується з Нацкомфінпослуг, з ч. 3 цієї ж статті, яка встановлює обов'язок фонду (ради фонду) до початку процедури його ліквідації у встановлений Нацкомфінпослуг термін повідомити про це рішення Нацкомфінпослуг. На нашу думку, правильніше було б у ч. 1 ст. 17 Закону про НПЗ закріпити, що з Нацкомфінпослуг погоджується не рішення про ліквідацію НПФ, а проект такого рішення. Це сприятиме встановленню більш чіткого і недвозначного порядку припинення діяльності НПФ та здійснення такого припинення за участі й під контролем Нацкомфінпослуг з метою більш повного захисту прав учасників фондів.

Згідно зі ст. 12 Закону про НПЗ до обов'язкових умов початку діяльності НПФ належить укладення договорів про управління активами фонду – з компанією з управління активами або з іншим управителем активами та про обслуговування фонду зберігачем – з банком чи іншим зберігачем. Ці договори є господарськими [14, с. 4; 15], оскільки укладаються між названими суб'єктами господарювання і спрямовані на забезпечення господарської діяльності цих суб'єктів. Отже, відносини НПФ з цими суб'єктами опосередковуються (регулюються) відповідними майново-господарськими договірними зобов'язаннями – з управління активами НПФ, з обслуговування НПФ зберігачем. Зміст зобов'язань (права та обов'язки сторін), підстави і порядок їх виникнення та реалізації визначаються відповідними нормами Закону про НПЗ та підзаконними нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг.

Аналізуючи норми Закону про НПЗ, які регулюють договірні відносини НПФ, слід зауважити, що формулювання ряду цих норм, зокрема ч. 4 ст. 8, ч. 4 ст. 21, ч. 1 ст. 22, ч. 1 ст. 26, ч. 1 ст. 31, ч. 3 ст. 34, ч. 2 ст. 44 та деяких інших, дають підстави вважати, що відповідні договори укладаються з радою фонду, що саме рада НПФ а не сам фонд є стороною цих договорів. Подібна помилка повторюється навіть в юридичній науці [14, с. 4; 15] і в судовій практиці [15]. Такі формулювання не можна вважати коректними, оскільки рада НПФ є не самостійним суб'єктом договірних відносин, а органом НПФ, який згідно зі ст. 14 вказаного Закону укладає від імені НПФ договори з адміністратором, управителем активами, зберігачем, аудитором НПФ та іншими особами, заслуховує звіти названих осіб про їх діяльність та приймає рішення щодо цих звітів. У цьому зв'язку перелічені та інші відповідні норми зазначеного закону потребують коригування.

Висновки.

Відносини, пов'язані зі створенням і припиненням діяльності недержавних пенсійних фондів, набувають форми господарських зобов'язань – як організаційно-господарських, так і майново-господарських. Зміст цих зобов'язань (права та обов'язки сторін), підстави і порядок їх виникнення та реалізації визначаються відповідними нормами Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” та названими й іншими підзаконними нормативно-правовими актами. Подальші дослідження у цьому напрямку пов'язані, як уявляється, з більш глибоким аналізом окреслених та інших зобов'язань за участю недержавних пенсійних фондів, зокрема тих, що опосередковують інвестиційну діяльність цих фондів з метою ефективного використання інвестиційного потенціалу недержавного пенсійного забезпечення.

Використана література

1. Річний звіт НКЦПФР за 2013 рік. – Режим доступу : [//www.nssmc.gov.ua/activities/annual](http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual)
2. Лазебна М.В. Організаційно-економічний механізм державного регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою / М.В. Лазебна. – К., 2004. – 18 с.
3. Даценко В.В. Пенсійне страхування в фінансовій системі держави : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / В.В. Даценко. – Суми, 2011. – 20 с.
4. Брагін С., Макаренко О. Недержавні пенсійні фонди на неефективному фондовому ринку : приклад України // Вісник Національного Банку України. – 2011. – № 1. – С. 18-24.
5. Вітка Ю.В. Недержавні пенсійні фонди: особливості цивільно-правового статусу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Ю.В. Вітка. – Львів, 2008. – 17 с.
6. Нечай А.А. Актуальні питання фінансового права : правові основи публічних накопичувальних фондів : монографія / А.А. Нечай. – Чернівці : Рута, 2004. – 376 с.
7. Хорошаєв Є.С. Сучасний стан пенсійної реформи України : зб. наук. праць “Держава і право”. – К., 2006. – Вип. 34. – С. 296-302.
8. Віхров С.О. Недержавні пенсійні фонди як інституційні інвестори на ринку цінних паперів : матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [“Гармонізація правових засад підприємництва”], (Луганськ, 14 – 20 листопада 2011 р.) / Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Режим доступу : [//www.hozpravo.snu.edu.ua/s4.html](http://www.hozpravo.snu.edu.ua/s4.html)

9. Переверзєв О.М., Віхров С.О. Господарська правосуб’єктність недержавних пенсійних фондів // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 519-525. – Режим доступу : [//www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12romnpf.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12romnpf.pdf)

10. Вітка Ю. Недержавні пенсійні фонди: українська модель // Юридичний журнал. – 2005. – № 6. – Режим доступу : [//www.justinian.com.ua/article.php?id=1771](http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1771)

11. Татаренко Г.В. Державне регулювання недержавного пенсійного забезпечення : зб. наук. праць “Юридична наука, практика і освіта”. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – Вип. 1. – С. 132-141.

12. Вінник О.М. Інвестиційне право : навч. посіб. – [2-е вид., перероб. та доп.]. / О.М. Вінник. – К. : Правова єдність, 2009. – 616 с.

13. Віхров С.О. Правовий статус інституційних інвесторів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право / С.О. Віхров. – Донецьк, 2013. – 19 с.

14. Попова А.В. Правове становище професійних учасників ринку цінних паперів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право / А.В. Попова. – К., 2006. – 18 с.

15. Постанова Харківського окружного адміністративного суду від 26.10.11 р. у справі № 2-а-11980/11/2070 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю “Компанія з управління активами “Форвард” до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України про скасування розпорядження. – Режим доступу : [//www.reyestr.court.gov.ua/Review/19993744](http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19993744)

~~~~~ * * * ~~~~~